

บทสนทนา เกี่ยวกับ นวนิยาย และ เรื่องสั้น

เรื่อง

ช่อง (ไม่) ว่างระหว่าง นักวิจารณ์ กับ นักเขียนและนักอ่าน

ดราวัลย์ เกษทอง*
พรพิไล แจ่มเร็ว*

บทสนทนานี้ว่าไปถึงคือความพยายามที่จะเขียนบทความในอีกแบบหนึ่ง (ในเมื่อ
พยายามในแบบหนึ่งไม่สำเร็จ) เราพากันเดินออกไปจากโต๊ะทำงานพร้อมกับปัญหาซับซ้อน
สับสนในใจ บอกและแยกไม่ค่อยได้ว่าอะไรเป็นอะไร

เรานึกถึงปัญหาความหมาย ความสำคัญของงานซึ่งเรานึกเรียกมันว่า fiction
แทน นวนิยาย และ เรื่องสั้น (เรื่องยาว) อันยืดยาว นึกถึงศัพท์ “เรื่องอ่านเล่น” ซึ่งเคยวน
แม้นึกไม่ถูกต้องที่จะเรียกเรื่องอ่านเล่น และความพยายามที่จะไปหาความหมาย ความสำคัญ
ของมันก็แสดงโดยปริยายว่ามันไม่ใช่เรื่องอ่านเล่น แต่ก็สงสัยว่ามันถูกยอมรับเป็นเรื่องอ่าน
จริงแล้วหรือ ชีวิตทุกวันนี้ สังคมทุกวันนี้มีปัญหามากมาย เราควรให้ความสำคัญกับเรื่อง
อ่านเล่นอ่านจริงมากแค่ไหน คำตอบซึ่งหากได้มาจะช่วยเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

แล้วปัญหาของงานก็ยังเกี่ยวพันกับ ก็คือนักอ่านประเภทหนึ่งนั่นเองได้ออกเสียง
คนเขียนงาน คนอ่านงาน และ นักวิจารณ์ ใน พุด ออกความเห็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานเขียน
วาระนี้เรายอมรับเป็นองค์ประกอบหนึ่ง แม้ ชื่นมา นักวิจารณ์ค่อยๆ เพิ่มบทบาทของตน
มองไม่เห็นความสัมพันธ์ในโครงสร้างอย่าง ชื่นเรื่อยๆ อย่างน่าประหลาดใจ (ว่าเป็นไป
ชัดเจนนัก ดูเหมือนนักเขียนกับคนอ่านต่าง ได้อย่างไร) ทั้งที่หากพิจารณาในโครงสร้างที่
ก้อยู่ในมุมมองของตน แล้ววันหนึ่งนักวิจารณ์ซึ่ง กล่าว นักวิจารณ์ก็จะอยู่ในฐานะส่วนเกิน

* นักเขียน นักวิจารณ์ และ นักวิชาการ ของบริษัทไทยวัฒนาพานิช

ซึ่งไม่กลมกลืนไปกับส่วนนักอ่านนักเขียนที่เหลือเลย

ขณะที่นักอ่านมีนักเขียนนับสิบอยู่ในหัวใจหรือความคิดของเขาก็ดูตาม ไม่ปรากฏชื่อนักวิจารณ์สักคน ทั้งโดยปกติก็ดูเหมือนส่วนใหญ่มิได้สำเหนียกเสียงนักวิจารณ์นอกจากในกระแสบ้างจริงๆ เช่นกรณี “งานน้ำเน่า” อย่างไรก็ตาม สำหรับคนในที่จำกัดแห่งสภาพแวดล้อมมดพิษย่อมยากจะปฏิเสธอะไรได้แม้สิ่งซึ่งเลวร้ายกว่า งานน้ำเน่าก็จึงไม่แปลกที่อยู่มาคู่กับคนอ่านหรือตลาดส่วนของมัน จนวันหนึ่งซึ่งอาจเป็นวันหนึ่งทำงานบางชิ้นถึงกำหนดสิ้นอายุขัย บรรดาผู้ซึ่งตกในอิทธิพล “ดาวพระศุกร์” มานับปีๆ กลับเฉยเมยต่อ “สลักจิต” ไม่รู้สึกสนใจอีกต่อไป

สำหรับผู้ไม่ตกในอิทธิพล “ดาวพระศุกร์” ดูเหมือนบ้างก็ชื่นชม โสภาค สุวรรณ บ้างก็นิยมยกย่อง กฤษณา อโศกสิน และแม้เบื่อก็ก็น่าอ่านได้สำหรับ ทมยันตี นอกจากนี้ก็ยังมีดาวดวงใหม่ๆ จรัสแสงขึ้นในโลกของสกุลไทย สตรีสาร ลลนา เป็นต้นว่า สิริมา อภิชาลิน และ ว. วนิชย์กุล แต่ว่าโลกเหล่านี้มิใช่โลกที่นักวิจารณ์จะสาธยาย

เวทีหลักของนักวิจารณ์เปิด ณ สยามรัฐรายสัปดาห์ กับ โลกหนังสือ ทั้งสองแห่งนี้

ปรากฏชื่อและงานของนักเขียน นักวิจารณ์ระยะยี่สิบปี แต่ความคลุมเครือในโครงสร้างก็ทรงครอบคลุมต่อไปเพราะปัญหาอย่างเช่นมี “สูตรสำเร็จ” มากเกินไป มี “ความจริงใจ” น้อยเกินไป เป็นต้น

เชื่อได้ว่า มีช่องว่างมากมายทั่วไปในวงการ นักเขียน นักอ่าน นักวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้น (เรื่องยาว) เมืองไทย ช่องว่างเหล่านี้ บ้างก็ทดแทนด้วยงานของ ไกล่เหล้ง แฮโรล รอบบิน แจกเกอสัน ชูซาน อการา คริสตี้ ฯลฯ ชื่ออย่าง ว.ณ เมืองลุง น.นพรัตน์ นิดา ฯลฯ จึงเป็นเหมือนดาวซึ่งสุกสกาวไม่แพ้นักเขียน

ความสับสน อันซับซ้อนในใจของเราอยู่ที่ไม่ว่า “เรื่องอ่านเล่น” ต่างๆ เป็นปัจจัยอันมีความหมายความสำคัญอย่างไรในชีวิตคนไทย ไม่แน่ว่ามีนักอ่านจำนวนมากพอมาเอาใจใส่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงคุณภาพเรื่องอ่านเล่นของเขา (สำหรับคนที่เบื่อเรื่องอ่านเล่นไทยเขาก็หันไปหาเรื่องแปลหรือ “novel, noveltette และ short story” ตามถนัดของเขาได้) ไม่แน่ว่ามีสิ่งสนับสนุนการสร้างสรรค์งานเขียนในโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ของสังคมไทย ไม่แน่ว่าคุณภาพนักเขียนเท่าที่ปรากฏตัวอยู่ และสำคัญที่สุดไม่แน่ว่านัก

วิจารณ์ (โดยเฉพาะพวกที่ยังประยุกต์สูตรไม่สำเร็จ ผู้ซึ่งไม่ว่าจะบอกหรือปฏิเสธอะไรก็คลุมเครือไปหมด) ไม่แน่ใจสิ่งที่นักวิจารณ์หรือผู้สนใจงานประเภทนี้ทั้งหลายเรียกร้องหรือเสนอรวมทั้งตัวเอง เพราะดูเหมือนตลอดเวลาที่วิจารณ์กับผู้เรียกร้องต่างๆ มักมีช่องว่างกับนักเขียนนักอ่านส่วนใหญ่มากเสมอ

เราจึงคิดว่า น่าลองเดินออกไปพบปะผู้คนในโครงสร้างความสัมพันธ์นี้ดูบ้าง แม้เพียงก้าวสั้น ๆ

เราเลือกเดินไปพบนักอ่าน นักเขียน นักวิจารณ์ที่เป็นปัญญาชนก่อน ทั้งที่พอรู้ว่าพวกเขาไม่ใคร่อ่าน นวนิยายและเรื่องสั้นไทยอย่างพอเพียง แต่พวกเขามีคุณสมบัติตรงสามารถวิเคราะห์ วิวิจารณ์และถ่ายทอดออกมาได้สูง เราเชื่อว่าเขาจะช่วยให้เราพอมองเห็น ลักษณะปัญหาสาเหตุที่มา จุดหมายหรือทิศทางความต้องการ ตลอดจนแนวทางการเป็นไปได้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่องอ่านเล่นของเราอย่างน้อยในขั้นแรกอย่างตีทีเดียว

ปัญญาชนซึ่งกรุณาให้เราไปพบปะสนทนาหรือตั้งคำถามต่างๆ พร้อมกับบันทึกเทปคือ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (ดร.)

อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ และ บรรณาธิการ วารสาร
ธรรมศาสตร์

ไชยันต์ รัชชกุล

อาจารย์ประจำแผนกอิสระสังคมวิทยา-
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

บรรณาธิการบริหาร นิตยสาร โลกหนังสือ
บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล

วิทยากร เชิงกุล

เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกรุงเทพ
(ปัจจุบันได้เดินทางกลับไปศึกษาต่อที่
ประเทศเนเธอร์แลนด์แล้ว)

อนุช อภาภิรม

บรรณาธิการบริหาร เพื่อนรัก นิตยสาร
สำหรับเด็กของบริษัท ธารณวิทย์ จำกัด
ซึ่งกำลังเตรียมงานจะออกวางตลาดใน
เดือนตุลาคม ศกนี้

หลังจากได้สนทนา ชักถามที่ละท่าน
ทุกท่านแล้ว เราก็ได้ถอดเทปออกมาตัดต่อ
ให้เป็นการสนทนาวงใหญ่ดังต่อไปนี้

ผู้ชวนสนทนา มีความเห็นอย่างไรต่อ
เสียงที่ว่าเนื้อหาสาระตลอดจนวิธีแตงนว-

นิยายและเรื่องสั้นไทย ปัจจุบันนี้ยังไม่
สนองความต้องการอย่างทั่วถึง

ชาญวิทย์ ผมไม่รู้ว่าคุณอ่านส่วนใหญ่เขา

กิตยั้งไงนะ ผมว่าอันนี้พูดยาก เพราะ
ว่าถ้าถามทัศนะผม ผมก็ว่านวนิยายส่วนใหญ่
ใหญ่ไม่ตอบสนองคนอ่าน เห็นได้จาก
มีการแปลเรื่องเข้ามาขายได้มาก
ลักษณะไม่ตอบสนองคือ เพื่อฝันมาก
เกินไป นวนิยายมันก็เป็นความฝัน เป็น
จินตนาการของคนเราละนะ แต่ที่นั่นมัน
เป็นความฝันมากเกินไป ขาดพื้นฐาน
ของโลกแห่งความเป็นจริงและโลกสมัย
ใหม่ โดยเฉพาะนวนิยายของผู้หญิงซึ่ง
ดีสำหรับอ่านเพื่อรู้ว่าผู้หญิงฝันอะไร
นักเขียนฝันอะไร แต่มันสะท้อนสังคม
ได้น้อยมาก นี่ก็พูดจากคนที่อ่านนวนิ-
ยายน้อยมาก คือเวลาอ่านนวนิยาย
ส่วนใหญ่มันจริงผมไม่ได้ รู้สึกมันล่อง
ลอยแต่บางทีก็มีเรื่องอย่าง จิตรกร ของ
ชาติ กอบจิตติ ซึ่งหยิบมาโดยไม่ตั้งใจ
แต่กลับวางไม่ลงต้องอ่านต่อจนจบ ซึ่ง
กรณีอย่างนี้น้อย เกี่ยวกับวิธีเสนอ
ภาษาดี การเขียน การเรียงประโยค
การจัดบรรทัดอะไรนี่พัฒนามากเลย แต่

พล็อตจำนวนไม่น้อยเลยผมคิดว่ายังไม่
ทั้งแนวสมัยจอมพล ป. อันจอมพล
สฤษดิ์ ซึ่งพอไปๆนี้เราอ่านแล้วมันรู้
สึกว่ามันเพื่อฝันอีกแล้ว

ผู้ชวสนทนา เพื่อฝัน อย่างไร

ชาญวิทย์ ผมคิดว่านวนิยายส่วนใหญ่ที่
เขียนกันอยู่เยอะๆ นี่ มันมาตอบสนอง
ความฝันของคนชั้นกลาง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งที่เป็นผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่ที่ฟัง
จะสร้างตัวขึ้นมา มีฐานะ มีตำแหน่ง
มีความรักฝัน ทุนเวลาฝัน สิ่งที่ดีที่สูง
ส่งในโลกนี้มีอะไร คนชั้นกลางก็คิดว่า
คนชั้นสูงเป็นอย่างนั้น ที่หนักแต่นี้ก็
จะจำลองชีวิตในความฝันอันนี้มาให้ คือ
จะพูดถึงคนชั้นสูง ในกรอบของคนชั้น
กลาง คือถ้าคุณสังเกตดูอย่างนางเอก
เจ้าหญิง เจ้าชาย ของทมยันตินี่ ลักษณะ
มันเป็นเจ้าในความคิดของคนชั้นกลาง
ไม่ใช่เจ้าจริงๆ ถ้าเจ้าจริงๆนี่ก็ต้องไป
ดูของ ว. ณ ประมวญมารค อันนี้เนื่อง
จากคนชั้นกลางนี้ยังไม่มีวัฒนธรรมของ
มันเองนะฮะ มันก็ต้องยืมวัฒนธรรม
จากคนชั้นสูงมั่ง ยืมจากคริสเตียน ตี-
ออร์มั่ง จาก เบียร์การ์แดงมั่ง อะไร
อย่างนี้

ผู้ชวนสนทนา ก็เป็นปัญหาทางวัฒนธรรม ที่ในวัฒนธรรมนี้มันก็มีความเป็นไปได้ปะปนอยู่ คือ คนอ่านก็รู้สึกว่ในบางระดับเขาก็อาจก้าวไปจนถึงได้^๕ ที่นเลยอยากจะขอให้อาจารย์ขยายความว่า ไม่วางบนพื้นฐานความเป็นจริงหมายความว่ายังไ้คะ

ชาญวิทย์ มันไม่วางบนพื้นฐานความเป็นจริงเพราะว่ามันดึงเอาชีวิตเหล่านั้น^๕ เพียงเสี้ยวเดียวมาเสนอ คุณลองสังเกตดูในนวนิยายนี้จำนวนเยอะเลยมันเจอกันใน coffee shop มันเจอกันที่บ้าน คนมีสตางค์คนหนึ่ง มันเจอกันในรถแท็กซี่ ก็หมายความว่า การดำเนินเรื่องชีวิตมันจะอยู่ในอะไรๆ ซึ่งเป็นความต้องการของคนชั้นกลางนะฮะ แต่อันนั้นความจริงเป็นเสี้ยวเดียวของชีวิตของคนพวกนี้ ในเวลา ๒๔ ชั่วโมงมันผ่านไ้ของอย่างนี้เพียงไม่กี่ชั่วโมงและไม่ได้ผ่านทุกวันด้วย หนังสือก็เป็นอย่างนี้ คือมันไปเอาเสี้ยวเล็กๆมาขยายเป็นส่วนใหญ่ คือมันไม่เห็นการต่อสู้ความขัดแย้ง การที่จะต้องกระเสือกกระสนทำงาน เอ้อ ปัญหาที่มันรอบๆตัว เราไม่ค่อยเห็นนางเอกขึ้นรถเมล์

บางครั้งนางเอกอาจจะยากจน แต่ความจนมันเพียงเสี้ยวเดียว เพื่อให้คุณเห็นใจแล้วปรากฏว่าชีวิตมันไม่ใช่ยังงั้นนะ มันเหมือนกับไ้ได้ชีวิตจริงที่เราเห็นในกรุงเทพในเมืองใหญ่นี้นะ ชีวิตจริงที่เราเห็นอยู่นี้ซึ่งมันเป็นส่วนสำคัญมากเลยในชีวิตเรา^๕ แต่พอมันมาในนวนิยายแล้ว มันจะเป็นส่วนเล็ก คือ มันขยายผิดที่ focus ผิดที่

ผู้ชวนสนทนา อาจารย์คะ แล้วที่บอกว่ามันขาดพื้นฐานความเป็นจริง ๆ ของโลกสมัยใหม่นี้....

ชาญวิทย์ คือโลกสมัยใหม่ ในแง่ของเมืองไทย ผมอยากจะพูดว่าโลกสมัยใหม่ของเรา ที่เราเห็นอยู่นี้มันเป็นผลผลิตเป็นมรดกของยุคจอมพลสฤษดิ์ คือทดลองมันหายไป ต้นไม้มันหายไป โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น ถนนมากมาย coffee shop โรงแรม โรงหนังขนาดใหญ่ คนจำนวนมากหลังไหลเข้ามาในเมืองหลวง และในเมืองใหญ่ะกรุงเทพนั้นมันเปลี่ยนจากที่มีพลเมืองประมาณ ๑ ล้าน ๘ แสนคน ในปลายสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปัจจุ-

มีส่วนที่ดีเพื่อแผ้วแผ่หรืออะไรก็ตาม
อะไรแบบนี้ รู้สึกว่ามันเป็นคำที่คำ
มีดแทงเดียว มันหดหู่มากเหมือนเรื่อง
น้ำค้างหยดเดียว ผมไม่ค่อยชอบนะ

ผู้ชวนสนทนา แล้วตามเสียงที่บอก
ว่านวนิยายทุกวันนี้มันไม่เพียงพอ คิด
ว่ามันไม่เพียงพอจริงๆ หรือว่าสำหรับ
คนกลุ่มหนึ่ง คือคนทั่วไปเขาไม่.....

วิทยากร อ้อ ถ้านิยายสำหรับชาวบ้าน
มันเยอะนี้ไซ้ไหม สำหรับนิยายราย
สัปดาห์นะ แต่นิยายที่ไม่เพียงพอคือ
นิยายที่มันดีขึ้นมาน้อย มีความลึก
ความสมจริงในการมองปัญหา อย่าง
อะไรของฝรั่งเศส ที่ Emile Zola
เขียนนะ

ผู้ชวนสนทนา พี่พันธุ์แห่งการต่อสู้

วิทยากร มันเป็นเรื่องที่เขียนในสมัย
เก่านะ การดำเนินเรื่องอะไรต่างๆ มัน
ก็เชยพอสมควร เป็น melodrama
แต่มันมีความสมจริง มีอะไรอยู่ในนั้น
มากเลย ขนาดมาอ่านเดี๋ยวนี้มันยังให้
ความรู้สึกอะไรต่างๆ ว่านี่มันเป็นคนนะ
ชีวิตคนนะ มันมีศิลปะทำให้รู้สึกสะท้อน
ใจได้ อย่างจนตรอกนะ ผมไม่สะท้อน
ใจเท่าไร วิธีการมันเป็นแบบเรื่องเล่า

มากกว่า คือ เขาบอกมาแล้วคนนั้น
คนนั้นเป็นอะไรอย่างนี้ คือใช้คนเขียน
เป็นคนเล่าบอกเหตุการณ์ คือไม่ได้ทำ
ให้เราเข้าไปอยู่ในตัวละคร มองเห็น
ตัวละครว่า จนยังงี้ ยากแค้นยังงี้
อะไรต่างๆ มันเป็นเหมือนคนมาเขียน
ความเรียง

ผู้ชวนสนทนา แล้วพวกนวนิยาย
ยาวๆ ละคะได้อ่านบ้างไหม มีความเห็น
อย่างไร

วิทยากร ผมไม่ได้ตามอ่าน อ่านแต่จาก
ที่เขาวิจารณ์ก็รู้สึกน่าจะมีประเด็นที่
ที่จะคิดถึงตัวละครต่างๆ มากขึ้น แต่ผม
ก็ไม่ว่ายกระดับขึ้นมาถึงขั้นไหนแล้ว

ถาม ที่นี้อยากให้พันธุ์พูดด้วย พันธุ์เคย
บอกไม่ค่อยชอบอ่านนวนิยายเพราะ
อะไรคะ

อนุช โดยทั่วไปรู้สึกเข้าไปไม่ถึงนวนิยาย
อาจเพราะไม่เข้าใจคนดีพอชีวิตยังผ่าน
พบสภาพอะไรต่างๆ มันน้อย ทำให้ไม่
เข้าใจแจ่มชัดเวลาไปอ่านความรู้สึกบาง
อย่างที่เราไม่เคยเจอของคนบางคน คือ
มีความรู้สึกคนนั้นมีความลึกซึ้งแต่อ่าน
แล้วถ้างานนั้นไม่พูดถึงคนอย่างลึกซึ้ง
ถ้ามันมีแต่ข้างนอกออกมาแสดง คือ คน

เขียนอาจจะแสดงออกไม่ดี หรือว่าคนเขียนก็ไม่ได้คิดจะแสดงอะไรมากกว่าเล่าเรื่องนะ แกเป็นนักเล่านิทานไม่ใช่ นักเขียนนวนิยาย ก็อหลายๆ อย่างเลย รู้สึกอ่านนวนิยายมันยาก ไม่ค่อยเข้าใจ มัน ต้องไปนั่งคิด ที่ความหมาย บางทีรู้สึกมันไม่ตรงบ้างเราไม่เข้าใจบ้าง อ่านแล้วไม่ค่อยสนุก

ผู้ชวนสนทนา ขอลาอาจารย์ไชยันต์ เป็นคนสุดท้ายนะคะ ตอนนี้อาจารย์อ่านนวนิยายไหม อ่านเรื่องอะไรบ้างคะ

ไชยันต์ อ่านเป็นเล่มยาวๆ ไม่อ่านเลย แต่อ่านพวกเป็นเล่มสั้นๆ นี่ ที่เขาเรียก นักเขียนรุ่นใหม่ อย่างพนม นันทพฤกษ์

ผู้ชวนสนทนา ชาทิ กอบจิตติ

ไชยันต์ เออ...อูคร ทองน้อย อะไรอย่างนี้ แต่ยาวๆ ไม่ค่อยได้อ่าน

ผู้ชวนสนทนา สำหรับนิยายรุ่นใหม่ๆ ที่อาจารย์อ่านนี้รู้สึกอย่างไรบ้างคะ

ไชยันต์ รู้สึกไม่ดี คือ ผมว่าคนที่เรียกว่ารุ่นใหม่ๆ นี่นะ เขียนหนังสือเหมือนกับเขียนบทความเพียงแต่ว่าเติม dialogue อะไรลงไป ผมว่ามันต้องแยกเรื่องการใช้ภาษา คือมันมี discourse หลายๆ แบบ เช่น แบบวรรณกรรม

แบบสารคดี แบบบทความวิชาการ แบบเขียนหนังสือพิมพ์ แบบปาฐกถา อะไรอย่างนี้ มันทำให้อันนั้นมันกลายเป็น discourse ซึ่งไม่เรียกว่าเป็น จะถือเป็นวรรณกรรมมันใหญ่โตเกินไป

ผู้ชวนสนทนา อย่างพนม นันทพฤกษ์

ไชยันต์ กราบผมว่าเขาเขียนกลอนดี แต่เขาใช้นามปากกาอื่นใช้ใหม่ซะ แต่ผมว่าเขาเขียนเรื่องสั้นแล้วไม่น่าพอใจ เท่ากับเขียนกลอน

ผู้ชวนสนทนา อย่างจนตรอก อาจารย์รู้สึกเหมือนกันใช้ไหมคะ

ไชยันต์ จนตรอกผมว่าดีกว่าเล่มอื่น ๆ แต่จนตรอกมีข้อวิจารณ์ด้านอื่นนะจะเป็น discourse ทางวรรณกรรมที่ใช้ได้ แต่มันไม่ใหม่ใน idea คือผมว่าวรรณกรรมมันต้องใช้มาตรการหลาย ๆ อันตัดสิน ไม่มีอะไรแน่นอนตายตัว ถ้ามันไม่มีความคิดอะไรใหม่มันก็ดูไม่ใช่งานที่จะอ่านกันหลายๆ ปี คือ ขึ้นมาในปีหนึ่งแล้วก็อาจหายไป อย่างงาน classic อย่างปัสกาล แต่จะใช้คำว่า classic ได้หรือเปล่านั้นไม่รู้ มันก็จะมีอะไรใหม่ให้คิดกันหลายๆ ปี ปีหน้าคนก็คงยังอ่านอยู่ คือผมว่างานศิลปะ เป็นงาน

ที่แสดงออกเพื่อยั่วให้คนคิด ฉะนั้นถ้า
ประเด็นที่เสนอมาไม่ชวนให้คิดคุณค่า
มันก็ต้อย เหมือนกับเราเล่าเรื่องตลกนะ
คนฟังเขาเคยฟังมาแล้วตลกแบบนี้ มัน
ก็ไม่ซ้ำ ประเด็นมันไม่ใหม่มันทิ้งๆ
นะ มันก็ดูเป็นธรรมดาๆไป ฉะนั้น
ผมว่าคนจะเขียนอะไรนะ ก็ควรจะคิด
เสียก่อนว่าจะเสนออะไร อาจไม่ต้องมี
คำตอบ นักเขียนรุ่นใหม่ ๆ นะมีคำตอบ
อยู่ในคำถามที่เขาตั้ง เหมือนกับว่าจะ
พูดว่าสภาพแวดล้อมเป็นอย่างนี้สังคม
เป็นอย่างนี้ อาจเป็นชาวประมง คนจน
คนสลัม ชาวนา หรืออะไรก็ได้แต่
นี่แหละ อาจตั้งคำถามว่าให้คนอ่านมา
สนใจกับปัญหาพวกนี้ แต่คำถามพวกนี้
มีคำตอบอยู่ในตัวอยู่แล้ว แล้วเวลาอ่าน
จบนี่คนอ่านก็จะรู้สึกว้า จบแล้วนิทาน
เรื่องนี้สอนให้รู้ว่าอะไร คือ อย่างนี้
มันไม่พัฒนาไปจากรูปแบบนิทานเท่าไร

ผู้ชวนสนทนา อาจารย์กำลังคิดว่า
ปัญหาของนักเขียนรุ่นใหม่อยู่ที่เขามีคำ
ตอบอยู่แล้วหรือคะ ปัญหาของเขายู่
ตรงนั้นหรือคะ

ไชยันต์ ไม่ใช่คะ ปัญหาอยู่ที่เขาไม่ได้
เสนอปัญหาอะไรใหม่แตกต่างไปจากที่

เรารู้ๆ กันอยู่แล้วนะ คือเรื่องที่ตีไม่ว่า
จะเป็นเรื่องสั้นที่ดีหรือนวนิยายก็แล้วแต่
มันควรแสดงว่าคนเขียนเข้าใจมนุษย์
ที่นั่นการจะเข้าใจมนุษย์ก็ต้องให้มนุษย์
หลายๆ คน หลายๆ แบบมาเจอกันใน
เรื่อง แล้วปะทะกันอะไรต่างๆ หรือ
ว่าให้คนๆ นั้นไปอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ
แล้วแสดงออกต่างๆ ซึ่งแปลว่ามีความ
เข้าใจในความเป็นมนุษย์ ซึ่งมันก็ต้อง
เนื่องมาจากคิดเอาหรือไตร่ตรอง แต่
นักเขียนรุ่นใหม่ที่คุณสมบัติด้านนี้ยังไม่
ดี ที่ผมได้ยินพูดกันว่างานของกฤษณา
อโศกสิน เกี่ยวกับเรื่องคำสนทนาดี
อะไรดี เข้าใจว่าคงเป็นเพราะกฤษณา
เข้าใจในความเป็นมนุษย์ แล้วก็ถ่ายทอด
ออกมาเรื่องความเข้าใจในความ
เป็นมนุษย์บางแง่ บางมุมของมนุษย์
ได้ดี

ผู้ชวนสนทนา สรุป คือนวนิยายและ
เรื่องสั้นเท่าที่มีอยู่ปัจจุบันยังไม่สนอง
ความต้องการของคนอ่านอย่างทั่วถึง โดย
เฉพาะนักอ่านที่เป็นปัญญาชนกลุ่มนี้ ซึ่ง
เท่าที่กล่าวกันไปก็เข้าใจว่าออกมาจากความ
รู้สึกที่ซัดแรงที่สุด เพราะต่างกล่าวโดย
ไม่มีการตระเตรียมใดๆ ที่นั่นเมื่อพูดถึง

ความไม่พอของนวนิยายแล้วก็อยากเรียนถามเป็นการแทรกนิตหนึ่ง ก่อนจะถามต่อไปถึงสาเหตุพื้นฐานของงานเท่าที่มีอยู่ เป็นอยู่ว่า สมมติให้มันนวนิยายดีๆ อ่านได้สักเล่มคิดว่าควรเป็นแบบไหน

อนันต์ ก็อยากได้อย่างที่มันสะท้อนความรู้สึกซึ่งทางจิตใจที่มันจะสอดคล้องกันระหว่างความคิดที่ลึกซึ้งกับการกระทำที่มันปรากฏออกมา แล้วเรารู้สึกจะเข้าใจง่าย

ชาญวิทย์ ผมก็อยากได้นวนิยายที่มันเห็นชีวิตจริง

วิทยากร ผมคิดว่านวนิยายควรมีลักษณะอุดมคติหน่อยๆ คือควรยกระดับความรู้สึกคนให้มันดีขึ้น เขียนถึงความดีงามของคนบ้างไม่ใช่ด้านที่หดหู่ด้านเดียว ควรพูด ๒ ด้าน อะไรอย่างนี้

สุชาติ ผมอยากเห็นงานที่มีลักษณะเป็นโศกนาฏกรรมที่จะไปให้ลึกและก่อปัญหาท้าทายกับคนอ่าน (อาจเป็นปัญหาศีลธรรม) ที่จะปะทะใจกับคนอ่าน

ไชยันต์ ผมต้องการงานในมาตรฐานสากลระดับคลาสสิก

ผู้ชวนสนทนา ถ้าถามหรือปัญหาต่อไปก็คือว่า ทำไมนวนิยายและเรื่องสั้น

อย่างที่เราเรียกร้องจึงไม่มี อะไรเป็นสาเหตุหรือพื้นฐานของงานในสภาพลักษณะปัจจุบัน อะไรทำให้งานและนักเขียนส่วนใหญ่เกือบหยุดอยู่ไม่เคลื่อนไหว

อนันต์ สาเหตุที่เห็นได้ง่ายประการหนึ่งอาจจะอยู่ที่ตัวนักอ่านเอง ซึ่งโดยทั่วไปก็ไม่เรียกร้องงานที่แสดงความลึกซึ้ง ซับซ้อนในบุคลิกภาพของคนออกมา คือเรื่องเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนของคนนี้ในประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่มีการเรียกร้องมาก สาเหตุประการต่อไปก็อาจเป็นเพราะนักเขียนจำกัดความสามารถ หรือบางทีงานบางชิ้นนั้นมุ่งจุดหมายบางประการเช่นสอนศีลธรรมทำให้อ่อนในทางศิลปะการเสนอหรือสร้างเรื่อง นอกจากนั้นก็ยังมีสาเหตุสืบเนื่องจากแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคมของเรา เช่น ขณะที่เราเน้นความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างเรากับคนอื่นในสังคม เรากลับไม่เน้น ไม่มีการหาความหมายในการดำเนินชีวิตเลย นี่ก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เราหรือตัวละครในนวนิยายไทยซึ่งสะท้อน จำลองจากคนไทยแสดงตัวออกมาไม่ได้ชัดเจน ยังมีปัญหาค่านิยมอย่าง

เช่น นางเอก *ควาพระศุภร์* ตกไปอยู่ใน
ช่องโศกนั้นก็สามารภรักษาความบริสุทธิ์
ไว้ได้ นี่ก็เพราะค่านิยมว่าหญิงสาวต้อง
เป็นสาวบริสุทธิ์ไม่มีคาโลเกีย แต่ก็ทำ
ให้นวนิยายขาดความสมจริง

ชาญวิทย์ ผมคิดว่าที่นวนิยายไม่ก้าวหน้า

มีหลายประเด็น อย่างแรกที่เห็นนะ
น่าจะอยู่ที่การแข่งขันในวงการวรรณ
กรรมที่มีต่ำมาก นี่ผมมองจากตัว คือ
นักวิชาการนี่นะ ใครเขียนอะไรก็ได้
พิมพ์ การแข่งขันมันต่ำมากจนไม่น่า
เชื่อ เพราะฉะนั้นคุณไปหยิบไปยืมอะไร
จากไหนก็ได้ ถ้าคุณมีความรู้ภาษาอังกฤษ
ภาษาฝรั่งเศสที่หน่อยนี้ ในที่สุดก็ขึ้น
มาเป็นผู้นำทางวิชาการในเมืองไทย ผม
เข้าใจว่าการแข่งขันในวงการนักเขียน
นวนิยายก็จะมีลักษณะนี้ วงการเรื่อง
สั้นก็เป็นอย่างนี้ คือ พอทำงานได้ซัก
เรื่องสองเรื่อง ก็สามารถจะตั้งตัวเป็นผู้
มีชื่อเสียงได้ แล้วอย่างนี้คุณภาพมันก็
ต่ำสิ อย่างเรื่องสั้นในทัศนะของผมนะ
เรื่องมันง่ายแล้วก็ . . . ไม่ค่อยมี
อะไร สาเหตุประการต่อไปคือขาดประ
สพการณ์มีนักเขียนหลายคนแหวกแนว
ทางเนื้อหาออกไป รงค์ วงษ์สวรรค์

ก็แหวก สุจิตต์ วงษ์เทศ ก็แหวก แต่
เสร็จแล้วยังสุจิตต์นี่ก็คงเขียนนวนิยาย
ลำบากเพราะแกลไปจดเพดานของแกล
ประการที่สามขาดการค้นคว้า ผมคิดว่า
นักเขียนนวนิยายที่จะประสบความสำเร็จ
ในโลกสมัยใหม่ต้องค้นคว้า ยกตัวอย่าง
อย่าง *ไซกุน* นี่ผมว่าเขาต้องค้นประวัติ
ศาสตร์แทบตายเลยถึงจะได้เรื่องอย่าง
นั้น ผมว่าอันนี้เราขาดนักเขียนเราไม่
ใช้วัตถุดิบที่ประสมมากับตัวพอใช้ไป
พักหนึ่ง มันหมด ไฟมันหมดเชื้อ คือ
ผมคิดว่า นักเขียนที่ยิ่งใหญ่ก็เป็นนัก
อ่านที่ยิ่งใหญ่ด้วย ทอลสตอย นี่แกลเป็น
คนอ่านมาก ผมว่าโลกมันจึงกว้าง มอง
เห็นจุลเล็กจุลน้อย รายละเอียด

ผู้ชวนสนทนา เอ้อ . . . ที่นี้ก็สงสัย

ว่านักเขียนทั้งหลายไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย
ความจริงเขาก็เห็นนะคะ เห็นถนนกระ
ยายไปด้วยผู้คน เห็นเครื่องจักรเครื่อง
ยนต์ เห็นสังคมที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว
เร็วใช้ไหมคะ ซึ่งเป็นประสบการณ์
ตรงที่ได้รับอยู่ทุกวันด้วย ในด้านการ
ค้นคว้านี้อาจจะ . . . ในระดับหนึ่ง
อาจจะไม่พอ . . . แต่ขณะที่เขาอยู่ใน
สังคมที่เคลื่อนไหวมากนี้ ทำไมเขา

สามารถจะเขียนอะไรอย่างทีอาจารย์สรุป
ว่าหนึ่ง ๆ นะได้ตั้งนาน

ชาญวิทย์ ได้ครับได้ คนเราต่อให้อยู่
ในสภาพอะไรก็ตามมันมองไม่เห็นนี่
ภาษาอังกฤษมันบอกว่า looking
without seeing อะไรทำนองนี้ คือมอง
แต่ไม่เห็น

วิทยากร ผมว่าที่นักเขียนนวนิยายไทย
ส่วนมากเขียนเรื่องออกมาง่าย ๆ จาต ๆ
สาเหตุมันอาจเป็นพัฒนาการทางวรรณ-
กรรมที่สืบเนื่องมาช้านานก็ได้ อย่าง
เช่นความคิดของเรา เวลาเราไปเรียน
หนังสือนี้ วรรณคดีที่เราเรียนมันเป็น
เรื่องง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน จักร ๆ
วงศ์ ๆ อะไรต่าง ๆ สิ่งเหล่านั้นมันก็เข้า
มา หรือว่าอิทธิพลทางพุทธศาสนาเรื่อง
ชาดกอะไรต่าง ๆ เรารับรู้แต่สิ่งเหล่านั้น
มาก เราไม่มีพื้นฐานของวรรณกรรมที่
ยิ่งใหญ่มากนัก การรับรู้ตั้งแต่เด็กของ
เรานี้มันก็คุ้นกับสิ่งเหล่านั้น ที่นพอแต่ง
เรื่องอะไรมาก็คิดได้ไปไม่ไกล อีกอย่าง
หนึ่งคือผมรู้สึกว่าการมองปัญหาสังคม
ส่วนมากนักเขียนเราไม่ค่อยดีเท่าที่ควร
ผมคิดว่านักเขียนต้องมีพื้นฐานในตัวเอง
ที่มากพอนะ ควรมีความรู้ทางสังคม

การเมืองระดับหนึ่ง มีวิธีวิเคราะห์ปัญหา-
หาอะไรต่าง ๆ อย่างนี้

สุชาติ ผมว่างานที่มันจะถึงคือให้ความรู้
ลึก ให้ความลึกซึ่งในแง่ของเรื่องราวที่
นักเขียนเอามาเขียนส่วนหนึ่งอยู่ที่ตัวนัก
เขียนเป็นหลักมากกว่า ผมคิดว่างาน
เขียนอย่างน้อยนักเขียนต้องทำทลายกับ
ตัวเองพอสมควรในแง่ของการที่จะต้อง
นำเสนอในสิ่งที่มีการทดลอง ผมว่าใน
บ้านเรา วงวรรณกรรมในแง่ของการ
ทดลองงานใหม่ ๆ เทคนิคหรือประเด็น
อะไรต่าง ๆ นั้นมันดูเหมือนจะจำกัดซึ่งผม
คิดว่าอยู่ที่คุณภาพของตัวนักเขียนแต่ละ
คนเป็นหลักมากกว่า และผมก็เห็นด้วย
ว่านักเขียนไม่เปิดตัวเองไปรับรู้สิ่งอื่น ๆ
ผมรู้สึกเขาจำกัดตัวเอง คุณสุวรรณเคย
พูดว่า แกรู้สึกนักเขียนไทยส่วนใหญ่
ขาดการอ่าน ไม่ค่อยอ่านหนังสือ ไม่
ค่อยศึกษาค้นงานที่มันแสดงความหลากหลาย
หลายน

ผู้ชวนสนทนา รู้สึกว่ากันแต่สาเหตุ
ในส่วนตัวนักเขียน คิดว่านักอ่านก็มี
ส่วนเป็นสาเหตุอยู่ด้วย คือนักเขียนจะ
เขียนต่อไปไม่ได้ เมื่อคนอ่านเลิกอ่าน
งานของเขา แต่มีคนอ่านจำนวนมาก

เขายังสนุกสนานกับงานลักษณะที่มีอยู่
อันนี้เป็นเพราะอะไร

ไชยันต์ ถ้าเกิดผมพูดอย่างนี้คนอ่านก็
อาจหันไล่ละ คือ ประเทศเราเป็น
ประเทศด้อยพัฒนาใช่ไหมละ เพราะ
ฉะนั้นคิดปะมันเป็นเรื่องของการสังสม
มาที่อย่างที่คุณวิทยากรพูด มันนานนะ
ะที่โนเมื่อคนเราอยู่ในสภาพสังคม
อย่างนี้เราสังสมมาเท่านี้ เราก็อชอบกับ
เรื่องเท่านี้เอง นี่พูดแล้วเหมือนๆ กับใน
เชิงคิดห็นนะละ ผมว่าพูดไปแล้วคนจะ
หันไล่เอา แต่ว่า แต่มันไม่ใช่ความ
ผิดของแต่ละคนใช่ไหมละ ประเทศเรา
วัฒนธรรมยังสังสมน้อย เพราะฉะนั้น
คิดปะมันน้อย แต่ไม่ได้หมายความว่า
ประเทศด้อยพัฒนาแล้วคิดปะจะต้อง
ด้อยพัฒนาตามไม่ใช่อย่างนั้น อย่าง
อินเดียก็ไม่ได้เป็นอย่างนั้นใช่ไหมละแม้จะ
เป็นประเทศด้อยพัฒนา

ผู้ชวสนทนา ถ้าอย่างนั้นอาจารย์จะ
find ได้ใหม่ว่าทำไมอย่างอินโดนีเซีย
ซึ่งก็มีวรรณกรรมดีๆ เขาก็ไม่ได้สังสม
วัฒนธรรมด้านนี้มานานเหมือนกัน

ไชยันต์ ก็ผมว่าอาจมีนานๆ ครั้งที่เรา
อาจอธิบายวรรณคดีไม่ได้ตรงตัวแน่

นอนอย่างฟิลิปปินส์ อาจมีโฮเซ ริซาล
ประเทศอื่นๆ ก็ยังดูยังงั้นๆ นะ แต่
ปั๊บปั๊มนั้นอาจมีคน genius อะไรขึ้น
ได้นะ แต่มันเราพูดโดยหยาบๆ โดย
ทั่วๆ ไป

ชาญวิทย์ ผมมีความเห็นเกี่ยวกับอินโด-
นีเซียหรือฟิลิปปินส์ในแง่ที่ว่า สังคม
สองประเทศมันเป็นสังคมที่กระทบกระ
เทือนเปลี่ยนแปลงมาก เพราะฉะนั้นใน
แง่ของวัฒนธรรมมันซับซ้อนมาก อย่าง
วัฒนธรรมอินโดนีเซีย มันมี พุทธ
ฮินดู อิสลาม โลกตะวันตกก็เข้าไป
มันซับซ้อนกว่าเรามาก วิธีคิดของเขา
ค่อนข้างซับซ้อน ของเราค่อนข้างตรง
ไปตรงมา

ผู้ชวสนทนา เนื่องจากนักเขียนเป็น
องค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์
นวนิยายและเรื่องสั้น และในกลุ่มผู้ให้
สัมภาษณ์ของเราเกือบทุกคนเป็นนักเขียน
เรื่องสั้นมีชื่อ บางคนยังได้ทดลองเขียน
เรื่องยาวด้วยแล้วจึงอยากถามเขาไปถึง
ส่วนลึกในการสร้างสรวงงานของเขาเอง
แต่ละคนว่าสร้างงานออกมาได้อย่างไร มี
ความตั้งใจที่จะสร้างงานต่อไปอย่างไรหรือ
เหตุใดจึงหยุดชะงักอยู่ ที่นั่น เพื่ออา

เป็นแนวเปรียบเทียบกับนักเขียนทั่วไปว่า
อยู่หรือไม่อยู่ในเงื่อนไขอันเป็นข้อจำกัด
การสร้างสรรค์ดังที่กล่าวกันมาแล้วนั้น
อย่างไรเพียงไร

อนุช คือคิดว่าคนที่เขียนหนังสือได้นี้
เราต้องใช้ชีวิตไปในเรื่องที่เราจะเขียน
หรือว่าทำความเข้าใจมันท่ามกลางการ
ใช้ชีวิต มีประสบการณ์ที่แน่นอน
ประสบการณ์อันนั้นอาจจะตรง
หรือทางอ้อมก็ได้ ทางอ้อมบางทีแค่
อ่านของเค้าแล้วก็เอาของเค้ามาเขียน
ตัวเองไม่ได้เจาะจริงๆ เท่าไรก็เป็น
ประสบการณ์ทางอ้อม พวกนี้เขียนได้
แต่ไม่ลึกซึ้ง แต่บางคนอาจทำได้ก็ได้อะไร
ใช้ความสนใจไปศึกษาสักนิดหน่อย แต่
ว่ามันต้องไปใช้ชีวิตในเรื่องที่ตัวเอง
เขียนให้มีความเข้าใจ แล้วก็กลั่นออกมา
เป็นเนื้อแท้ หรือว่าเป็นสิ่งที่รู้สึก
มันเป็นแก่นของเรื่อง ของอะไรนี่แล้ว
เราก็นำมาเขียน แต่ว่าเวลาแสดงออก
นี่มันแสดงออกเป็นภาพเป็นเรื่องนะไม่
ใช่แสดงออกเป็นเหตุผลเป็นบทความ
อะไร ในขณะที่เดียวกันก็มีการสรุปสิ่งที่

ตัวเองได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ อะไร
ออกมา

ผู้ชวนสนทนา เพื่อนๆ เคยเป็นอย่างนี้
ไหม อยากเขียนเรื่องอย่างนี้นะ พล็อต
เรื่องเอาไว้ อะไรเอาไว้ แต่เขียนออก
มาไม่ได้ มันเป็นเพราะอะไร

อนุช เพราะเราเข้าใจสิ่งนั้นไม่พอ ประ
สพการณ์เรื่องต่างๆ ยังไม่พอ

ผู้ชวนสนทนา ที่นี้อยากถามคุณ
วิทยากรเขียน “ทองม้วน” ออกมาได้
ยังไง

วิทยากร เอ้อ ช่วงนั้นนะ ผมว่ามันมา
จากความรู้สึกประทับใจอะไรต่างๆ มาก
กว่า ความเข้าใจของผมต่อสภาพสังคม
ก็มีระดับหนึ่งนะ มันก็ไม่เข้าใจลึกมาก
แต่ผมก็นั่งคิดคุณะว่าปัญหา มันเกิดจาก
อะไร ยังไงอะไรอย่างนี้

ผู้ชวนสนทนา เอ้อ แล้วคิดว่าคง
ต้องอาศัยเปรียบเทียบจากพื้นฐานความ
เป็นคนตัวใช้ใหม่ ถึงแม้ว่าจะเป็น
“ทองม้วน” แต่ก็ต้องหยิบตัววิทยากร
ไปเทียบด้วย

วิทยากร ไข่ก็เทียบด้วย คือเป็นการคิดภาพเอาเองด้วย คล้ายเป็นการตั้งใจใส่สิ่งที่เราอยากจะใส่ด้วย คือใส่สิ่งที่เราต้องการไปในตัวละคร

ผู้ชวนสนทนา แล้วคุณวิทยากรเมื่อไรจะพอเพียงที่จะเขียนนวนิยาย คิดว่าจะเขียนไหม

วิทยากร ก็คิดเหมือนกัน แต่ตอนนั้นค่อนข้างแย่นะ การสะสมวัตถุดิบนะ คือผมว่าวัตถุดิบของนักเขียนนิยายต้องสัมผัสกับผู้คนอันนี้สำคัญ ไม่งั้นก็มีแต่เรื่องของตัวเองที่เราารู้มากที่สุด เรื่องคนอื่นเราไม่ค่อยรู้ เพราะชีวิตประจำวันมันห่างไกลจากผู้คน มันมาเสียเวลากับงานวิชาการซึ่งมันสัมผัสกับหนังสือ ข้อมูลอะไรต่างๆ แห้งแล้งมากเลย

ผู้ชวนสนทนา ที่ถามคุณสุชาติ ทำไมไม่คุณสุชาติไม่เขียน เพราะไม่มีเวลาหรือ

สุชาติ อันนั้นก็เป็นอย่างนี้แหละ ผมว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะผมยังมีความรู้สึกนะว่า การที่เราอ่านเรื่องของคนอื่นมามาก

ในระยะหลังก็เลือกอ่านงานที่รู้สึกว่าจะดีเหลือเกินนะ ผมก็เป็นห่วงว่าส่วนหนึ่งถ้าเขียนออกมาแล้วผมอาจรับอิทธิพลไปโดยไม่รู้ตัว หรือ โดยรู้ตัวก็แล้วแต่ อย่างเช่น ผมรู้สึกว่าความรู้สึกที่แสดงถึงความแปลกแยกอะไรต่างๆ ที่ผมเขียนมาในระยะหนึ่ง ถ้าถามว่าได้อิทธิพลมาจากปรัชญาเอกซิสต์ หรือไม่ก็มีส่วนนะที่เข้ามาปรากฏในงาน ผมก็กลัวว่าถ้าเขียนอีกมันก็อาจเป็นการไม่ไ้งานที่เป็น Origin ของตัวเอง ผมก็อยากใช้เวลาหล่อหลอมอีกสักพักหนึ่ง ถ้ามีเวลากว่านี้ด้วย ซึ่งตอนนั้นมันก็นานพอสมควร จนกระทั่งเร็วไปแล้ว เพราะพอหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน แล้วสุมบทบาทของนักวิจารณ์เข้าไปแล้ว พอจะไปสร้างสรรค์งานของตัวเองก็มีความรู้สึกว่ามันติดเพราะจะเน้นบทบาทที่ไปสุมนี้ มันก็มีส่วนกำหนดด้วย แต่นี่ก็ไม่ใช่สัจจะเสมอไป เพราะว่านักเขียนสร้างสรรค์หลายคน ก็เป็นนักวิจารณ์ด้วย ที. เอส. เอเลียต สตีเฟน สเปนเซอร์ อะไรพวกนี้ก็เป็นนักวิจารณ์

ด้วย หลายคนเมื่ออาจารย์บุญเหลือเอง
แกก็เป็นนักวิจารณ์ด้วย มันก็คงเป็น
เรื่องเฉพาะบุคคลมากกว่า

ผู้ชวนสนทนา อะไรทำให้คุณชาญ-
วิทย์ เขียนพอมค้อออก

ชาญวิทย์ ก็ผมแปล The Wonderful
Wizard of Oz เป็นภาษาไทยแล้วรู้สึก
เด็กทั่วไปจะอ่านเข้าใจยาก เลยแปลง
ให้มันเป็นไทย

ผู้ชวนสนทนา ต่อจากพอมค้อออกจะ
มีเรื่องอื่นอีกไหมคะ

ชาญวิทย์ คงเป็นเรื่องเดียวในชีวิต

ผู้ชวนสนทนา รู้สึกอาจารย์ไชยันต์
อ่านนวนิยายเอ้อ *novel* มากทีเดียว
และเข้าถึงลึกซึ้ง คิดเขียนบ้างไหมคะ

ไชยันต์ มีบ้างอาจ (หัวเราะชอบใจ) คือ
มันเป็นเรื่องผจญภัยสูงสุด ของผมนะ
เหมือนเด็กอยากเป็นซูเปอร์แมน

เมื่อได้พิจารณาสภาพพื้นฐานนวนิ-
ยายและเรื่องสั้นไทยในปัจจุบันพอสมควร
แล้วต่อจากนั้นเราก็จะมากล่าวถึงความหวังหรือ

แนวทาง ความเป็นไปได้ย่ำแย่บ้าง ในการ
ที่สังคมเราจะผลิตงานอย่างที่ขาดตก บกพร่อง
จากความต้องการของเราออกมาตลอดจน
สามารถยกระดับงานเท่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันขึ้น
ไปได้

ก่อนอื่น เราได้ถามเพื่อสำรวจพื้นฐาน
ความสำเร็จของนวนิยายและเรื่องสั้นไทยเท่าที่
มีอยู่ คำตอบเรามีพื้นฐานความสำเร็จของนวนิ-
ยายและเรื่องสั้นเพียงไหน ซึ่งประมวลได้คือ
จากภูมิหลังการอ่านนวนิยายและเรื่องสั้น (ซึ่ง
ปรากฏว่ามีใกล้เคียงกับงานของนักเขียนซึ่งดู
เหมือนผู้ร่วมวงสนทนาทุกคนเคยอ่านเรื่อง
ลำดับความคุ้นเคย คือ ป. อินทรปาลิต มจ.
อากาศคำเริง (อย่างน้อยจากแบบเรียน) ดอก
ไม้สต กึกฤทธิ์ ปราโมช มาจนถึง ลามคำ
หอม กฤษณา อโศกสิน และทมยันตี...
แล้วเมื่อถกย้อนขึ้นไปในอดีต เราก็ไม่พบ
ใครที่คุ้นเคยไปกว่านี้ “นั่นคือ” ชาญวิทย์
เกษรศิริ สรุปว่า “เราเขียนนวนิยายอย่าง
แพร่หลาย จริงจังกันมาในเวลาไม่กี่สิบปี” ด้าน
ความรู้สึกต่องานประเภทนี้เห็นง่าย ๆ จากคำ
เรียกว่า “เรื่องอ่านเล่น” อาจารย์ไชยันต์ รัชช-

กุล ก็กล่าวว่าเมื่อเป็นเด็กเขาเองมีความรู้สึก
ว่า งานพวกนี้เป็นเรื่อง “ลมๆแล้งๆ” อย่างไร
ก็ตาม บนพื้นฐานบอบบางนี้ วิทยากร เชียง
กุล ก็บอกว่าเรามีเรื่องสั่นประคับโลกและเมื่อ
ลองสำรวจคุณค่างาน “พอพิพล่า” ทุ จนถึง
งาน “สิบสติก” น้ำเน่า สุชาติ สวัสดิ์ศรี
ก็ยืนยันว่า งานซึ่งปลุกเพราะความรักหนังสือ
แก่เขาคือ งานของ ป. อินทรปาลิต และ จ.
ไตรปิณ ไม่ใช่วรรณคดีสูงๆอะไรเลย อนุช
อาภากริม วิเคราะห์ว่า งานตลาดก็มีส่วน
สะท้อนถึงความสำนึกในปัญหาสังคม เศรษฐ
กิจและการเมืองอยู่ แม้ไม่ชัดเจน (ซึ่งอาจ
เนื่องจากผู้เขียนขาดความเข้าใจในระบบสังคม
เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ) เช่น การผจญภัย
ของดาวพระศุกร์ เข้าไปอยู่ในช่อง แสดง
อย่างน้อยว่าผู้เขียนรับรู้ในปัญหาโสเภณี
วิทยากร เชียงกุล เพิ่มเติมว่างาน “ตลาด”
มีลักษณะบันเทิงซึ่งคนทั่วไปรับง่ายและบาง
ครั้งคนที่สร้างงานตลาดก็มีฝีมือมากในการ
ประชันรูปร่าง แต่งงานให้มีรสชาตเข้าถึงอา
รมณ์ ความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ “นวนิยาย
มันต้องทำให้รู้สึกได้” เขาย้ำสำหรับงานตลาด
ที่ประณีตก็มีการยกกระชับ “มีความสนใจความ

เป็นอยู่ของคนธรรมดาและพยายามพูดถึงความ
คิด จิตใจอะไรต่างๆมากขึ้น” ปรากฏว่าเรา
มีผลงานน่าทึ่งของกฤษณา อโศกสิน จำนวน
มากซึ่งอย่างน้อยจะเป็นพื้นฐานการสร้างสรรค
งานมาตรฐานอย่างที่ต้องการได้ในอนาคต
สำหรับงานระดับคลาสสิก อย่าง ข้างหลังภาพ
แลไปข้างหน้า สี่แผ่นดิน ไม้แดง ก็เป็นงาน
ที่สร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์ด้วยเนื้อหาและศิลปะ
ให้ความเพลิดเพลินทั้งอารมณ์ ความรู้สึก
และสติปัญญา คงเหลืองานซึ่งมีปัญหาอยู่ที่
ของนักเขียนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นที่หวังกันมากแต่
เมื่อพิจารณาความรู้สึกยังห่างไกลมาก อนุช
อาภากริม ว่านักเขียนเราไปพัวพันกับการ
เมือง และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ว่างานสร้าง
สรรค์นวนิยายและเรื่องสั้นที่ดี “ไม่ใช่สิ่งที่จะ
ออกม่ง่ายๆ เพียงแต่ตั้งประเด็นอะไรขึ้นมาสัก
ประเด็น” และว่า “นักเขียนรุ่นใหม่หลายคน
เท่าที่มองดู เขาก็เพิ่งเริ่มต้นนะ ก็ต้องใช้เวลา
เคี้ยวบ้าง”

จากพื้นฐานความหวัง ความเป็นไป
ได้ดังกล่าวแม้มีส่วนยังไม่คลี่คลายอยู่เราก็ได้
พยายามชวนสนทนาสืบถึงแนวทางพัฒนาหรือ
ยกระดับงานสืบไป

ผู้ชวนสนทนา ก็คิดว่ามีความหวัง หรือ
ทางเป็นไปได้ในการพัฒนา หรือยก
ฉบับนวนิยายไทย ได้แค่ไหน อย่างไร
บ้าง

อนุช ส่วนที่จะยกฉบับได้คือ ความเปลี่ยน
แปลงทางสังคมที่มันมีลักษณะที่ใช้เทค-
โนโลยีในการผลิตที่ก้าวหน้าพอประมาณ
มีการบริหารประเทศที่มันค่อนข้างมี
ประสิทธิภาพเป็นประชาธิปไตยอะไร
อย่างนี้ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขช่วยยก
การอ่าน การเขียน เป็นต้นว่า อย่าง
การเขียนให้ถึงแก่นแต่ถ้าลักษณะการ
เมืองมันไม่ค่อยเปิดให้พูด ก็เขียนได้
น้อยอย่างนี้ หรือเรื่องบางเรื่องที่มัน
ค่อนข้างซับซ้อนก็อาจจะเหมาะสำหรับ
คนส่วนหนึ่งซึ่งมักจะเป็นคนส่วนน้อย
เพราะการผลิตของไทยมันเป็นการผลิต
ขนาดเล็กนะ เมื่อการผลิตขนาดเล็กถ้า
พึ่งอ่านหนังสือพิมพ์ มันก็เพียงพอแล้ว
แล้วก็สอดคล้องกับชีวิตของเขา สอด
คล้องกับวิถีคิดของเขาแล้วเขาก็ไม่เรียก
ร้องได้อ่านก็ บางทีก็ยังยากเกินไป อ่าน
หนังสือพิมพ์สักฉบับ รายวันสักฉบับ
บางคนก็อ่านทั้งหลายชั่วโมงนะ ฉบับ
เดียวกันอ่านตั้งแต่หน้าแรก อ่านไปเรื่อย

ข่าวต่าง ๆ อะไรต่าง ๆ อ่านเป็นชั่วโมง
รู้สึกจุใจแล้วนี่ เลย ๓ บาท แต่บางคน
อาจจะรู้สึก แหม ๓ บาทมันไม่ค่อยมี
อะไร นี่พลิกสามนาที่ ห้านาทีก็หมด
ก็เป็นอย่างนี้เลยอยู่ที่ระดับสภาพหรือ
ระดับการพัฒนาทางสังคมนี้เป็นตัวกำ
หนด เงินเองปลดปล่อยมาสามสิบปี
วรรณกรรมก็ยังง่าย ๆ ฟัน ๆ เพื่อสนอง
ชาวนาซึ่งแม้ว่าจะทำเป็นคอมมูนิสต์
อะไรต่าง ๆ นี่นะเอาจริงมันก็ยังไม่ซับซ้อน
มันง่าย หาไปเดินเป็นแถว ๆ ทั่ววัน
ก็เรื่องอะไรต่าง ๆ ก็ยังง่าย คนเลขก็เลย
ดึกคิด ออกมากี่ตัวคนไหนแล้ว คนไหนเป็น
คนดี ตอนจบก็คนไหนจะต้องแย้ รู้ก่อน
แล้วหรือไม่ว่าบางทีต้องเกี่ยวพันกับวัฒนธรรม
อะไรบางอย่างนี่นะเป็นต้น คือ
วัฒนธรรมจีนนับถือคนแก่ แต่ตามหลัก
คนแก่นี่มักจะเป็นคนที่อนุรักษณ์ครวณก็
จะทำยังไง ด้านหนึ่งก็ต้องเคารพคนแก่
แต่ในความเป็นจริงนี้ คนแก่นี่มักจะอนุ
รักษณ์ เรื่องของเงินที่ดูมาจำนวนหนึ่งนี่
นะให้คนแก่เป็นคนก้าวหน้ากว่าคนหนุ่ม
ปีนี้ก้าวหน้ากว่าพ่ออะไรอย่างนี้ เป็นต้น
แล้วก็แสดงบทบาทผลักดันอะไรซึ่งเข้า

ใจว่าไม่น่าตรงกับความเป็นจริง หรือ
ถ้าตรงก็เป็นลักษณะพิเศษไม่ใช่ทั่วไป

ผู้ชวนสนทนา สงสัยว่าถ้าขึ้นกับการ
ผลิตขนาดเล็กแล้ว ความต้องการนว-
นียาที่ซับซ้อนลึกซึ้งมาจากไหน แล้ว
ชีวิตที่ไม่ง่าย ชีวิตที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนก็มีมาก

อนุช คือปัญหามันซับซ้อนเนื่องจากว่า
มันส่วนหัวนี้ มันมีส่วนหัวของการผลิต
ที่มันพัฒนาไปสูงมาก เราก็มักมีปัญหา ใน
โลกนี้มันซับซ้อน พื้นฐานของสังคม
ไทยก็ยังเป็นการผลิตขนาดเล็ก กล่าว
โดยทั่วไปค่อนข้างง่าย เพราะฉะนั้น
ความต้องการวรรณกรรมไ้อัที่ยากๆ มี
ความสลับซับซ้อนอะไรหลายๆ กล่าวโดย
ทางพื้นฐานก็ยังไม่ค่อยมี แต่มันก็มี
ความต้องการอยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนหัว
ที่มันไปแล้วนี้ แล้วนักวิจารณ์นี่มันเป็น
คนในส่วนหัว ชาวบ้านเขาไม่วิจารณ์
เขาชอบเขาก็ซื้อ เขาไม่ชอบเขาก็ไม่ซื้อ

ผู้ชวนสนทนา ใช้วิธีวิจารณ์โดยซื้อ
ไม่ซื้อ อ่านหรือไม่อ่าน แล้วก็จบไป

ยังสงสัยอีกว่า การที่คนสร้างศิลปะ มัน
ไม่ใช่ไปคิดที่เงื่อนไขอันใดตายตัว ไม่
ใช่ไปตายตัวที่การผลิตหรือการเมือง ไม่
มีอะไรตายตัว มันน่าจะยกเว้นได้ทั้งนั้น

อนุช ใช่ ใช่ ที่พูด หมายถึงเป็นเงื่อนไข
ที่สำคัญหรือสภาพแวดล้อมที่สำคัญ
สำหรับการผลิตงานด้านศิลปะ แต่ว่า
งานด้านศิลปะมันก็ยังมีความช่วยตัว
ของมันเองอย่างไกล อย่างสัมพันธ์มัน
สามารถเป็นอิสระในตัวของมันเองได้
มันไม่ใช่ว่าต้องไปขึ้นต่อเงื่อนไข องค์
ประกอบหรือสภาพแวดล้อมใด อย่าง
สมบูรณ์เลย แต่ที่พูดหมายถึงว่าสภาพ
สังคมต่างๆ มันจะมีส่วนเรียกร่องวรรณ
กรรมแบบต่างๆ ที่แน่นอน

ผู้ชวนสนทนา ที่นี้มีหลายคนกล่าวว่า
สังคมรัสเซียช่วงที่ผลิตนักเขียนใหญ่ออก
มาอย่างฟูซกิน คอสโตเยฟสกี ก็ไม่ได้
พัฒนาอะไรมาก

อนุช ไม่ ตอนนั้นส่วนหัวมันไปเยอะนะ
สังคมโซเวียตสามารถผลิตคนอย่างฟัฟ-
รอฟ และนักวิทยาศาสตร์มีชื่อจำนวน
มาก นักวิทยาศาสตร์ที่จะคิดเรื่องจรวด

อะไรๆ ได้ นักคณิตศาสตร์ที่มันมีชื่อ
ก็ไม่ใช่บ่อยเลยละ แล้วความสัมพันธ์
ทางการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอะไรกับ
ของยุโรปก็มีมากพอสมควร ของเราก็
ลองสังเกตดู นักเขียนที่เรียกว่าปัญญา
ชนรุ่นแรกๆ ก็มักเดินทางออกนอกประ-
เทศกัน กศร. กุหลาบ นี่แกลไปเป็นลูก
รงลูกเรือ ไปนี้ได้รับรู้ สุนทรภู่ไม่ได้
ไปฟังเขาเล่าในที่สุดก็มาเขียนแบบพระ
อภัยมณี

ผู้ชวนสนทนา เห็นจะต้องทิ้งปัญหา
นี้ไว้ก่อนนะกะ ขอถามคุณวิทยากรต่อ
ว่าปัจจัยอะไรที่จะช่วยให้นวนิยายและ
เรื่องสั้นไทยพัฒนา

วิทยากร เราต้องช่วยกันวิจารณ์กันอย่าง
จริงจัง วิจารณ์กันอย่างลึกๆ นะ ถ้า
วิจารณ์แบบชมๆ หรือให้กำลังใจกัน
ทำอย่างไรจะให้เขามองปัญหาลึกมาก
ขึ้นนะ โอเคที่เขาทำผ่านๆ มามันก็มี
ส่วนดี แต่ทำอย่างไรจะยกระดับ เมื่อ
เทียบกับนวนิยายยิ่งใหญ่ของโลกได้อะไร
อย่างนี้

(แทรกความเห็น) เกี่ยวกับนักวิจารณ์
และงานวิจารณ์

ไชยันต์ ก็ผมมีความเห็นอย่างนี้ เวลา
เราพูดว่าข้ออ่อนของงานชิ้นนี้ไม่ดี
อย่างไร สิ่งที่นักวิจารณ์ทำได้คือ บอก
ว่าที่มันเป็นอย่างไร แต่ไม่ได้แปลว่า
คุณควรต้องทำแบบนั้น ถ้าเราพูดควร
หรือต้อง พูดไม่ได้ มันเป็นเสรีภาพของ
คนเขียน อาจมีนักวิจารณ์บางคนอย่าง
Belinsky นี่เขาทำเหมือนเป็นพี่เลี้ยง
นักเขียน แล้วเขาก็เป็นนักเขียนชั้น
มา แต่นักวิจารณ์ส่วนมากก็เพียงแค่บอก
ว่าชอบหรือไม่ชอบ เหมือนกับว่าเป็น
คนที่สันตัดคนหนึ่ง แล้วก็แสดงความ
เห็นของตัวเองออกมา อาจพูดแทน
หลายๆ คน— เป็นความคิดที่น่ารับฟัง
หรือมีกระทั่งเป็นเหมือนตัวแทน สมาคม
ผู้บริโภค ก็หนังสือพิมพ์ออกมาเยอะ
เหลือเกินมันช่วย มีที่เหมือนน้ำปลา
ปลอม ซึ่งก็ต้องมีนักวิทยาศาสตร์คอยดู
ว่าน้ำปลานี้อย่างไร ชื่อนักวิจารณ์
เป็นได้หลายๆ แบบ ในส่วนขอบเขต
ผมว่า เนื่องจากว่างานวรรณกรรมมัน
เปิดมากเลยที่จะเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร
ก็ได้ เพราะงานเขียนวรรณกรรมเป็น
การถ่ายทอด จะใช้คำว่า ถ่ายทอด

reality นี่นะจะได้ทุก ๆ อย่างทุก ๆ แบบ ทุก ๆ รส เท่าที่นักเขียนคนนั้น จะมีความสามารถไปถึง เพราะฉะนั้น มันจะมีบางเขต บางส่วน ไม่ใช่บางส่วนนะเยอะทีเดียว หลาย ๆ แ่ง หลาย ๆ มุมของคนและของชีวิตนี้แหละที่ไม่มีทางที่จะสำรวจหมดนะจะต่อไปอีกนานเท่าไรก็ตาม ฉะนั้น เรื่องใหม่เกี่ยวกับคน เกี่ยวกับสถานการณ์อะไรอย่างนั้นมันจึงเป็น vanguard หรือเป็นหัวหอกนำไป ฉะนั้นงานวิจารณ์มันตามหลังพูดอีกทีก็คืองานวรรณกรรมมันไปก่อน การวิจารณ์เป็นสิ่งที่ตามไปแล้วจริง ๆ มันก็เป็นอย่างนั้นมาแต่ไหนแต่ไร การที่เราจะเอาการวิจารณ์มาตัดสิน หรือมาเป็น ไม้บรรทัดก็เท่ากับว่าเราจะเอาทฤษฎีการวิจารณ์หรือความคิดในการณ์วิจารณ์มาตั้งข้างหน้า การค้นพบใหม่ ๆ ของชีวิตและของคนซึ่งใช้ไม่ได้ จริง ๆ แล้ว คนวิจารณ์มันต้องตามหลังนักเขียนนะถ้าจะว่าไป

ชาญวิทย์ ผมว่านักวิจารณ์เป็นสูตรสำเร็จ เยอะ แล้วก็ยังขาดประสบการณ์อีกเยอะ

ผมเคยคุยกับนักวิจารณ์บางคนผมว่าเขา ยังไม่หนีลักษณะแบบเรียนวรรณกรรมวิจารณ์คือมีโครงแต่ไม่มีเนื้อ

สุชาติ ผมว่าปัญหาของเอคิเตอร์ (โลกหนังสือ - ซึ่งค่อนข้างเอาจริงเอาจังกับวรรณกรรมวิจารณ์) ก็คือ เราจะสร้างนักวิจารณ์อย่างไรนะที่จะให้นำเสนอปัญหาต่องานเขียนได้ชัดเจน อันนั้นก็ เป็นปัญหาของเอคิเตอร์เหมือนกัน ผมว่า เพราะเท่าที่ผ่านมาก็มีนักวิจารณ์ ไม่น้อยที่เสนอปัญหาที่พูดกันแล้วพูดกันอีกนะซะ แต่ว่าไม่ได้มองเห็นอะไรมาก

อนุช บางคนก็บอกนักวิจารณ์เป็นสะพานระหว่างนักเขียนกับผู้อ่าน ความจริงถ้าพูดอย่างนี้ก็อาจเป็นสะพานอีกหลายอัน (อาจจะเป็สะพานระหว่างผู้อ่านกับสำนักพิมพ์ก็ได้) ถือนักวิจารณ์เป็นผู้ที่สะท้อนความเรียกร้องต้องการของสังคม เราจะพูดว่านักวิจารณ์ คือคนที่พยายามจะกำหนด หรือตั้งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะหรือวรรณกรรมก็ย่อมได้ เพราะมันมีบทบาททั้งหลายอย่าง เพราะคนทุก

คนพูดไปก็เป็นนักวิจารณ์ในตัวอ่าน
เรื่องที่ชอบ เรื่องที่ไม่ชอบ แต่ว่านั่น
นั่น ๆ นะ มันไปไม่ได้มาก มันเอา
ความรู้สึก แต่ไม่รู้ว่าจะชอบเพราะอะไร
ไม่ชอบเพราะอะไร อะไรๆ อาจจะพูด
ไม่แจ่มชัด นักวิจารณ์ก็มาพูดให้มัน
แจ่มชัด แล้วอีกอย่างนักวิจารณ์อาจจะ
มีบทบาทที่ว่าเป็นผู้ช่วยผลักดัน กระ-
ตุ้นบางอย่าง หรือจุดบางอย่างอะไร

อย่างนั้นะ เป็นบทบาทในด้านวรรณ-
กรรม กราวนี้ถ้าเขาจะทำก็ควรทำด้วย
สายตา และจิตใจที่กว้างขวางเป็นธรรม
ถึงจะทำบทบาทได้ดี ถ้าเพื่อจิตใจมัน
มองไปด้านเดียว ไม่ค่อยเป็นธรรม มี
อคติ มีอะไรเหล่านั้นะ ก็ไม่อาจแสดง
บทบาทที่ดี แต่ว่าแน่นอนบางอย่าง เรา
ก็ทำด้วยความเคยชิน นักวิจารณ์ก็ไม่
พ้นสภาพคนเหล่านั้น

วางจำหน่ายแล้ว

วารสารธรรมศาสตร์

ปีที่ ๑๐ เล่ม ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๔

ว่าด้วย 'เศรษฐกิจไทย'

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์

ควบคุม บทความ

ทรัพย์สินในดินสอในน้ำของชาวใต้

ใน 'แลใต้'

วารสารรายสามเดือน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี
